

JACQUES HÉROLD – PERIPLUL EXPOZIȚIONAL ÎN ROMÂNIA (2021-2022)

JACQUES HÉROLD LA BRAȘOV

Rândurile următoare sunt despre odiseea expoziției de ilustrație de carte bibliofilă și gravură de Jacques Hérold, un artist suprarealist născut în România, de origine evreu, afirmat și recunoscut în Franța, dar puțin cunoscut în țară. Firește, imboldul pentru această expoziție de carte rară a fost dorința de recuperare a operei lui Jacques Hérold, artist plurivalent, pictor, desenator, sculptor, ilustrator, gravor, scriitor și filosof. Inițiativa a aparținut colecționarei și curatoarei Cristina Simion de la Galeria Tiny Griffon Nürnberg, care, încurajată de exemplul anterior al altor colecționari, în special George Șerban și Emilian Radu, a dorit să expună piesele din propria colecție, spre a-l face cunoscut pe Hérold publicului român. Prilejul a fost oferit de Bienala Internațională de Arte Vizuale sau Bienala albastră de la Brașov, ediția a doua, din 2021, organizată de asociația culturală Artessentia, ce s-a arătat interesată de lucrările avangardistului român. Aflând de intenția organizatorilor și apreciind valoarea artistului și a generoasei oferte a colecționarei, Biblioteca Județeană „George Barițiu” a fost deschisă și bucuroasă să devină gazda și custodele unei expoziții de prestigiu. Rezultatul acestor impulsuri convergente a fost prezența lucrărilor lui Jacques Hérold în spațiul bibliotecii brașovene în perioada 18 octombrie – 20 noiembrie 2021.

Intitulată semnificativ *Restitutio 111 – Jacques Hérold – ilustrație de carte rară*, expoziția arată clar efortul de restituire a artistului către publicul din România, care are ocazia să cunoască nemijlocit lucrările sale. Numărul 111 semnifică atât aniversarea a 111 ani de la nașterea artistului cât și legătura sa cu revista de avangardă „Unu” din București, mediul de formare și debut al lui Hérold, precum și al altor talente suprarealiste. Biblioteca brașoveană a fost un loc firesc de prezentare a colecției, întrucât majoritatea lucrărilor se asociază cu ediții bibliofile, tipărite pe hârtie de diverse tipuri (velin, verge d’Arches, Provence, Japon Natsume, cu inserturi vegetale de mătase etc.), reflectând relația dintre artă și carte. Expoziția de la Brașov a fost găzduită în spațiile bibliotecii, complet transformate prin contribuția artiștilor Victoria Țăroi Galbenu și Ioan Aron Țăroi, care au amenajat simezele și vitrinele într-o formulă elegantă și deosebită. Au fost expuse 31 de litografii și serigrafii, volume și albume, precum și reproduceri la scară largă a ilustrațiilor din perioada cristalină în Galeria de pe scară.

Selecția brașoveană surprinde explorările, experimentele și viziunile artistice ale lui Jacques Hérold din diferite perioade creative. Artistul a căutat să structureze explicit demersul său, alegând din ideile suprarealismului doar ceea ce rezona cu propriile sale convingeri. Din perioada cristalină sunt expuse operele din anii '40-'50: cel mai vechi exponat este catalogul expoziției sale din 1947, *Cahiers d'Art*, cu o prefață de André Breton și litografia color cu celebra *La Femoiselle*, urmat de volumele *La Vanille et la Manille*, cu scrisoarea inedită a marchizului de Sade, *La Terre habitable* de Julien Gracq și *Le Soleil Placé en Abîme* de Francis Ponge, apărute în ediții Drosera, în 1950, 1951 și 1954. Imaginile sale din aceste opere sunt rodul descătușării de convenții

academice, eliberării de tradiție și sondării inconștientului. Considerând cristalul, mineralul ca fiind baza vieții, îmbinând vizibilul cu invizibilul, Hérold ajunge la reprezentarea esențializată a naturii, în forme pure. Alte lucrări sunt din perioada abstracționismului liric: ediția de lux a poetului Georges Bataille, *L'Archangélique*, ilustrat de Hérold, publicație Le Nouveau Cercle Parisien du Livre, 1967, tiraj de 150 exemplare personalizate, albumul *DiAmants* de Jean Clarence Lambert din 1974, editat doar în 65 exemplare, *in folio Des Siècles de Folie dans les Calèches Étroites* de Michel Bulteau din 1975, tiraj 119 exemplare, cartea-obiect *Passage de Fleurs* de Michel Butor, ediție festivă din 1985 comandată de Caisse de Dépôts pentru Notariatul francez. O prezență singulară este mapa de grafică *Traces*, cuprinzând exclusiv lucrările lui Hérold, 8 serigrafii originale de mari dimensiuni, publicate la editura Opus International, în 1980, tiraj 100 exemplare. Colaborările lui Jacques Hérold cu poeți ai avangardei de sorginte română sunt reflectate în volumele acestora, mulți prieteni ai artistului: Ilarie Voronca, Claude Sernet, Gherasim Luca, Tristan Tzara, Ștefan Baciu, Mira Simian Baciu, Virgil Teodorescu, alături de care figurează cărți de autori străini (Victor Segalen, Odisseas Elitis, Alain Jouffroy) și veritabilul său manifest artistic, *Maltraité de peinture*.

Gravurile sale impresionează prin frumusețea elegantă a ilustrațiilor sugestive, abstracte și totuși păstrând vag forme organice, vegetale, prin delicatețea și fragilitatea lor, într-o cromatică aparte. Uneori, acestea sugerează o caligrafie inedită, aducând a litere ornate din vechile manuscrise europene ori din scrieri asiatice, altele sugerează chipul unor ființe plămădite la granița dintre natură și umanitate sau născute din puterea imaginației. Ciclul florilor dezvăluie o varietate de plante, un univers în care recunoști crini, ciulini, crizanteme, scoici, diverși arbuști, dar cel mai adesea sunt flori artistice, nerecognoscibile, o invitație la descoperirea dincolo de ceea ce este accesibil. De fapt, așa cum s-a observat cu temei, arta lui Hérold surprinde pluitura și transformarea, inefabilul, fiind un tribut al libertății creatoare, spiritului ludic și originalității.

La deschidere au prezentat directorul bibliotecii, Daniel Nazare, curatoarea și colecționara Cristina Simion, profesoara Rodica Ilie (Facultatea de Litere, Universitatea „Transilvania” Brașov), prin eforturile căreia a fost posibilă participarea scriitorului și editorului Nicolae Tzone, ce a publicat în limba română tratatul de pictură al lui Hérold în traducerea și cu prefața criticului de artă Petre Răileanu, precum și prezența lui Ioan Cristescu, directorul Muzeului Național al Literaturii Române București. Între cuvântări, remarcăm pe cea a Rodicăi Ilie, specializată în literatura avangardei, care a caracterizat și apreciat arta lui Hérold în contextul avangardei europene. La vernisaj au mai participat Mireille Rădoi, directoarea Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” București și o delegație din partea Bibliotecii Județene din Piatra Neamț, orașul natal al lui Jacques Hérold.

Expoziția brașoveană a prilejuit descoperirea și întâlnirea cu familia lui Jacques Hérold, ramura care a rămas în România. Atenționat de afișul expoziției, familiar prin stil, un strănepot de frate, Andrei Blumer, a contactat biblioteca și a vizitat expoziția împreună cu mama sa, ce l-a cunoscut pe artist în vizitele sale în România postbelică. Arta (re)conectează oameni și istorii, (re)înnoadă legături între generații, descoperă povești și împărtășește experiențe.

ÎN MUZEELÉ BUCUREȘTENE

Succesul unei expoziții se măsoară și în reacțiile publicului. Participând la deschiderea expoziției la Brașov, directorul Muzeului Național al Literaturii Române din București a dorit să o itinerizeze la București și a acționat în consecință, alocând imediat spațiul necesar și rezervând intervalul de timp. Astfel, între 7 ianuarie – 12 februarie 2022 expoziția a fost deschisă în sălile „Petru Creția” și „Alexandru Oprea” ale muzeului din Calea Griviței, dedicate expozițiilor temporare. În spațiul generos, expoziția a beneficiat de o panotare amplă și profesionistă, precum și de o prezentare aprofundată a biografiei și a colecției datorate galeristei Cristina Simion. Cu sprijinul cunoscutului grafician Mircia

Dumitrescu, echipa muzeului (Alina Niculescu, Antoneta Bănciulescu, Dan Vatamaniuc) și curatoarea Cristina Simion au expus aproape 100 de lucrări de grafică. S-au adăugat colecției piese noi, două afișe manuale, necomerciale, cu versuri, pe care Hérold le-a afișat la Sorbona cu o zi înainte de protestele studențești din mai 1968, criticând reclamele comerciale atotputernice. La vernisaj s-au proiectat fragmente din filmul despre Jacques Hérold, *Le grain de phosphore au doigt* de Fabrice Maze, pentru care muzeul a obținut acordul de difuzare și comercializare. Totodată, a doua zi, publicul vizitator doritor a avut un tur ghidat al

expoziției, făcut chiar de curatoare. O altă premieră este itinerarea parțială a expoziției, mai precis a lucrărilor din epoca cristalină, la Muzeul Geologic Național București între 18 februarie – 4 martie 2022, în cadrul proiectului Harta călătoriilor MNLR în muzeele bucureștene, inițiativă din anul 2021.

Expoziția de la București a fost remarcată în presa culturală și de specialitate. Astfel, prezent la vernisaj, eseistul Petrișor Militaru din Craiova a scris despre arta lui Jacques Hérold și colecția Cristinei Simion în revistele „Arta” și „Mozaicul”. Criticul de artă Magda Cârneli, realizând bilanțul artelor vizuale în anul 2021 în „Observator cultural”, menționa expoziția ce face cunoscută publicului român arta de mare subtilitate a lui Jacques Hérold.

Dacă expoziția brașoveană a prilejuit întâlnirea cu familia din România a artistului, expoziția bucureșteană a adus crearea unei noi relații. Colecționarul Emilian Radu, pasionat de arta avangardei, a vizitat expoziția și a dorit să contribuie la îmbogățirea ei, prin împrumutarea unor piese. Oferta generoasă ne-a bucurat și dialogul cu curatoarea s-a soldat cu împrumutarea unor lucrări rare de Hérold, absente din colecția Cristina Simion, îmbogățind expoziția în următoarea ei oprire.

COMPLICE AL POETILOR LA TIMIȘOARA

Muzeul Național de Artă Timișoara a fost primitoarea gazdă a lui Jacques Hérold în perioada 5 mai – 15 iulie 2022, programată inițial până în 16 iunie și prelungită ulterior. Palatul Baroc a găzduit colecția în sălile Galeriei Connect Time TM sub titlul inspirat ales *Complice des poètes – Gravuri și litografii Jacques Hérold în ediții bibliofile*. Organizatorii timișoreni au izbutit să atragă implicarea mai multor instituții, dintre care menționăm sprijinul acordat de Facultatea de Arte și Design a Universității de Vest și de decanul acesteia, Camil Mihăescu. Curatoarea Andreea Foanene Petcu și echipa ei au arătat maximum de dedicație și de atenție. Vernisajul expoziției s-a bucurat de o participare numeroasă, remarcând, între alții, prezența pictoriței Suzana Fântânariu, a ziaristei și profesoarei

universitare Brândușa Armanca și în mod excepțional a actriței Maia Morgenstern. Invitată de Centrul Cultural German din Timișoara să interpreteze un spectacol dramatic în Sala Barocă a muzeului, în aceeași zi cu vernisajul expoziției, coincidența a fost și în favoarea noastră, întrucât actrița a dat curs invitației noastre, a asistat la vernisaj și a vizitat expoziția. De asemenea, expoziția a fost vizitată de ambasadoarea Republicii franceze, E.S. doamna Laurence

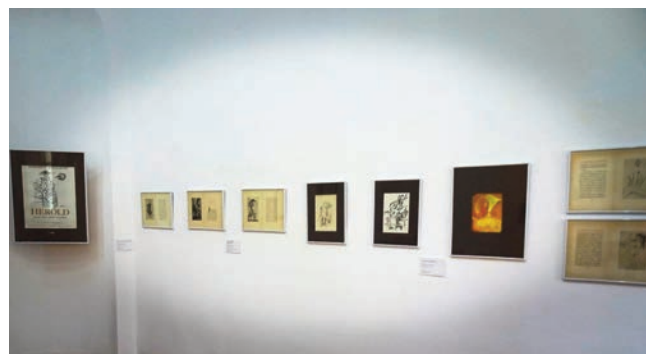

Auer, istoricul de artă Doina Lemny, colecționari precum Ovidiu Șandor, jurnalistele Melania Cincea și Tania Tunaș ș.a.

La fel ca în București, și la Timișoara expoziția a fost agreată și mediată de o serie de evenimente culturale, fiind promovată mereu. Astfel, a doua zi după vernisaj, un seminar de branding și marketing în artă a fost susținut de Cristina Simion la Facultatea de Arte și Design, fiind urmat de un tur ghidat în expoziție. Alte evenimente conexe au fost vizionarea unui film documentar despre viața și opera artistului, prezentări și tururi ghidate, ateliere de pictură și poezie suprarealistă, spectacol de balet inspirat de seria *Traces*, vânătoare de comori cu premii etc.

LA CLUJ, CERCUL SE ÎNCHIDE

Din 20 iulie expoziția s-a deschis în spațiul expozițional al Muzeului de Artă Cluj-Napoca, sub titlul *Restitutio – Jacques Hérold. Lucrări din colecțiile Cristina Simion și Emilian Radu, România*. Reluând titlul și ideea de *Restitutio*, curatorul Dan Breaz a dorit să recupereze memoria și opera lui Hérold pentru publicul clujean, țintind la educația și conștientizarea lui. Pentru decodificarea semnificațiilor artei lui Hérold, profesorul universitar și criticul literar Ion Pop a vorbit profund și profesionist despre avangardă, în timp ce Dan Breaz a remarcat pertinent cu privire la opțiunile creatoare și soluțiile originale ale artistului. Expoziția a putut fi vizitată până în 7 august, moment care încheie periplul expozițional în România, pe parcursul căruia s-a îmbogățit constant și a făcut față provocărilor ridicate de spații, relații, contexte, oameni și experiențe diferite. Speranța noastră este să continue acest itinerariu cu rute noi, croind drum, poate, spre locurile natale și nu numai.

Credit foto ©

Brașov: Ruxandra Nazare

București: Alina Niculescu, Dan Vatamaniuc

Timișoara: Andrada Damianovskaia, Silviu Preda

Cluj: Ruxandra Nazare